

Arbets- och miljömedicin, Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Rapport från Arbets- och miljömedicin nr 164

Ohälsa bland undersköterskor, sjukvårdsbiträden med flera i Sverige – Statistisk rapport

Adnan Noor Baloch, statistiker
Mats Hagberg, professor
Kristina Gyllensten, överpsykolog

Arbets- och miljömedicin, Sahlgrenska Universitetssjukhuset och
Göteborgs Universitet

Göteborg, januari 2020

ISBN 978-91-7876-163-0

Arbets- och Miljömedicin (AMM), Sahlgrenska universitetssjukhuset och Göteborgs universitet

AMM är ett arbets- och miljömedicinskt kompetenscentrum. Vår vision är en hälsofrämjande arbets- och omgivningsmiljö för alla invånare i Västra Götalandsregionen (VGR) och norra Halland. Vi arbetar med kartläggning av arbets- och miljörelaterade hälsorisker samt utreder, rapporterar och förebygger ohälsa förorsakad av faktorer i arbetsmiljön och den omgivande miljön. Verksamheten omfattar bland annat utredning av enskilda individer och grupper av individer avseende arbets- eller miljörelaterad ohälsa samt preventivt inriktade projekt. Arbetet är utåtriktat och vänder sig till företagshälsovård, primärvård, kommuner, fack, arbetsgivare, organisationer, myndigheter, universitet, högskolor och privatpersoner. Information och utbildning är en viktig del i vårt arbete och vi arrangerar bland annat kurser, utbildningsdagar, konferenser och ger föreläsningar. Vi bedriver också omfattande forsknings- och utvecklingsarbete.

Förord

I denna rapport redovisas självrapporterad ohälsa och sjukfrånvaro till följd av arbetsorsakade besvär¹ bland undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. i Sverige under år 2013. Denna rapport syftar till att sammanfatta och diskutera statistik om ohälsa/arbetsorsakade besvär och sjukfrånvaro till följd av dessa besvär. Rapporten är en delrapport i det forskningsarbete som pågår rörande arbetsförmåga. Ekonomiskt stöd har erhållits från Arbets- och miljömedicin på Sahlgrenska Sjukhuset och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

Göteborg den 01 november 2019

Mats Hagberg

¹ Besvär som man ådragit sig till följd av arbete annat än olycksfall i arbetet eller färdolycksfall (på väg till och från arbetet).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1. Bakgrund.....	5
Sveriges vanligaste yrke - Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.....	5
Arbetskraftsundersökningarna och Arbetsorsakade besvär	5
Syfte.....	7
Etisk kommitté.....	7
2. Material och metoder	7
Urval	7
Referenstid	9
Definitioner och förklaringar	9
Frågeformulär och variabler:.....	9
Sjukfrånvaro och dess längd	10
Arbetsorsakade besvär.....	10
Yrkesklassificering.....	11
Statistisk analys	12
3. Resultat.....	13
Antal sysselsatta (1: a kvartalet 2014)	15
Arbetsorsakade besvär (fysiska och/eller andra typer), AOB.....	17
Andra typ av arbetsorsakade besvär, AAOB	23
4. Diskussion.....	27
Trovärdighet.....	27
Slutsats	28
Referenser	29

Sammanfattning

Syfte: Det övergripande syftet med denna studie har varit att uppmärksamma ohälsa och sjukskrivning till följd av fysisk belastning och stress i arbetslivet bland undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. i Sverige.

Metod: Studiebas var Sveriges sysselsatta, det vill säga män och kvinnor mellan 16 - 64 år, vilka 2014 uppgick till drygt **4,5 miljoner**. Vi har använt SCB:s undersökning ”Arbetsorsakade besvär” för år 2014, som avser arbetssituationen under 2013. SCB hade ett urval på 17 944 personer, och 93 % (16 455) av dessa valde att delta i undersökningen. Undersökningen består av frågor om fysiska och psykiska arbetsorsakade besvär, sjukfrånvaro och åtgärder som vidtagits när arbetsorsakade besvär förekommer.

Resultat: Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. var det största (vanligaste) yrket bland kvinnorna i alla län i Sverige förutom Stockholms län & Gotlands län. Västra Götalands län hade 31 700 kvinnliga undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. och var länet med högst antal kvinnliga anställda med yrket. Undersköterskor rapporterar en högre nivå av arbetsorsakade besvär och sjukfrånvaro till följd av arbetsorsakade besvär än övriga yrken. Detta gäller framförallt för fysiska arbetsorsakade besvär. Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. rapporterar oftare än andra yrken påfrestande arbetsställningar och tung manuell hantering som orsaken till arbetsorsakade besvär. Skillnaderna i förekomst av besvär och orsaken till besvär mellan undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. och andra yrken var statistiskt signifikanta.

Slutsats: Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. rapporterar en högre nivå av fysiska arbetsorsakade besvär och sjukfrånvaro till följd av arbetsorsakade besvär än övriga yrken. De rapporterar oftare påfrestande arbetsställningar och tung manuell hantering som orsaken till arbetsorsakade besvär. Resultaten i rapporten visar att framförallt en förbättrad fysisk arbetsmiljö kan vara en viktig åtgärd för att minska ohälsa och sjukskrivning hos undersköterskor sjukvårdsbiträden m.fl.

Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK) 1996

SSYK är den gällande svenska yrkesstandarden, som klassificerar personer efter det arbete som de utför. I rapporten görs redovisning enligt SSYK 1996. SSYK har en hierarkisk uppbyggnad med fyra nivåer. Antalet klasser på respektive nivå framgår av nedanstående tablå. I rapportens tabeller som innehåller redovisning efter yrke är den övergripande ”yrkesnivån” kategoriserad med en siffra mellan ett och nio. Därefter följer tre ytterligare nivåer, där ”huvudgruppen” kategoriseras med en tvåsiffrig kod och ”yrkesgruppen” med tre och slutligen den finaste nivån för yrkeskategoriseringen, ”undergrupp”, som består av en firsiffrig kod.

Yrkesgrupp 513

Vård- och omsorgspersonal

Sköter och sysselsätter barn inom barnomsorg; övervakar och hjälper elever; biträder vid undersökning, behandling och omvårdnad av patienter; biträder vid laboratorieprovtagning; hjälper äldre, handikappade och utvecklingsstörda i deras vardagsliv; utför annat biträdande vård- och omsorgsarbete.

5132 Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.

Biträder läkare och sjuksköterskor vid undersökning, behandling och operation av patienter; deltar i den dagliga omvårdnaden av patienter; bäddar, tar prover, lägger om sår, tränar, serverar mat, städar och hjälper till med personlig hygien.

Bakgrund

Arbetsjukdomar och arbetsorsakade besvär skapar ett lidande för individen, och kan även ha negativa konsekvenser för arbetsgivaren genom minskad produktivitet, och för samhället genom kostnader för socialförsäkring (sjukskrivning och förtidspension) och sjukvård. Det pågår forskning om ohälsa i arbetslivet och samband med faktorer i arbetsmiljön, och en fördjupad kunskap om arbetsorsakade besvär kan ge underlag för åtgärder som kan minska och förebygga arbetsrelaterad ohälsa i arbetslivet.

Sveriges vanligaste yrke - Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.

Det vanligaste yrket i Sverige år 2013 med 176 000² anställda var *Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.* som var kvinnodominerat med 93 % kvinnor och 7 % män. Det var också det vanligaste (största) yrket bland kvinnor med drygt 163 000 kvinnor, detta motsvarar cirka 8 procent av kvinnor i arbetslivet. Det var också det vanligast yrket bland utrikesfödda kvinnor med 30 000 anställda. Bland kvinnliga *undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.* var 18 procent utrikesfödda. Bland utrikesfödda kvinnor var 3 % (4 700) födda i Norden (exkl. Sverige), 2 % (3 600) inom EU27 (exkl. Norden) och 13 % (21 700) utanför EU27 och Norden. [Yrkesregistret med yrkesstatistik 2013, ISSN 1654-2894, AM 33 SM 1501, SCB]

Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. var det största (vanligaste) yrket bland kvinnor i alla län i Sverige förutom Stockholms län & Gotlands län. Västra Götalands län hade 31 700 kvinnliga *Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.* och var länet med högst antal kvinnliga anställda med yrket. Skåne län kom näst med 21 200 och på tredje plats var Stockholm län med 19 900 kvinnliga *Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.*

Arbetskraftsundersökningarna och Arbetsorsakade besvär

SCB utför varje månad ”**Arbetskraftsundersökningarna (AKU)**” utifrån ett obundet och slumpmässigt urval av Sveriges befolkning. Urvalet tas från Registret över totalbefolkningen (RTB), efter län, kön, medborgarskap och sysselsättning. Uppgifter om sysselsättningen tas från sysselsättningsregistret (RAMS). Under 2014 bestod urvalet varje månad av runt 29 500 personer mellan 15 och 74 år. Undersökningen

² antalet anställda är avrundat

utförs via telefon och beskriver aktuella sysselsättningsförhållanden och ger en bra bild av utvecklingen på arbetsmarknaden för befolkningen i åldern 15 - 74 år.

”Arbetsorsakade besvär” undersökningen utgör en del av AKU och genomförs vartannat år på uppdrag av Arbetsmiljöverket (AV). Arbetsorsakade besvär utförs under det första kvartalet, och baseras på urvalet i AKU. Undersökningen är inriktad på personer mellan 16 och 64 år som är folkbokförda i Sverige och som har någon form av sysselsättning. Det är en urvalsundersökning som representerar sysselsatta män och kvinnor på 16 - 64 år och avser besvär 12 månader bakåt i tiden. Undersökningen görs via telefon efter avslutad AKU-intervju och inleds med frågor om huruvida man har haft:

1. Fysiska besvär och/eller **2. Andra typer av besvär än fysiska** (stress, psykiska besvär, allergi) till följd av arbetet.

Svarar personen JA på någon av frågorna ställs cirka 24 ytterligare frågor. Mer om detta finns i avsnittet ”Frågeformulär och variabler” i den här rapporten.

Syfte

Det övergripande syftet med denna rapport har varit att ta fram statistik om ohälsa relaterad till förhållanden i arbetet bland undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. i Sverige.

Etisk kommitté

Projektet är godkänt av Regionala Etiksprövningsnämnden i Göteborg och har diarienummer 461-11.

Material och metoder

Urval

I den här rapporten har vår studiebas varit sysselsatta män och kvinnor mellan 16 och 64 år i Sverige, som år 2014 uppgick till drygt 4,5 miljoner. Vi har använt ”*Arbetsorsakade besvär*” undersökningen för år 2014, som avser arbetssituationen under 2013.

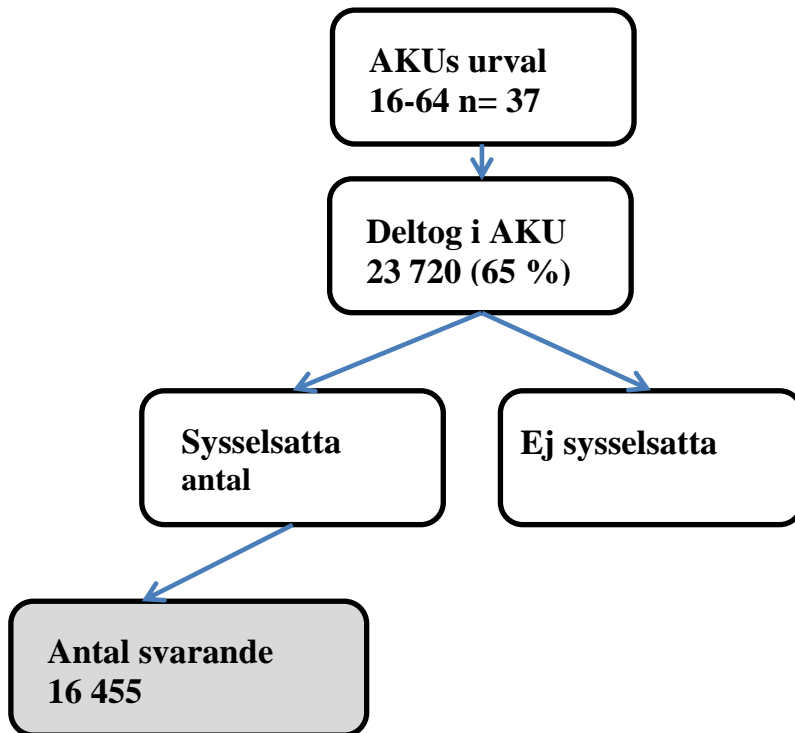
Undersökningen har genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Arbetsmiljöverket som ansvarar för den officiella statistiken på området.

SCB hade ett delurval (från Arbetskraftsundersökningen, AKU) på 18 300 och av dessa fick 17 944 personer besvärfrågorna och 92 %³ (16 455) svarade på

besvärsundersökningen. Se sidan 31 - 34 i *Arbetsorsakade besvär 2014*⁴ för ytterligare information om bortfall.

³ Bortfallet i AKU var cirka 35 %

⁴ Arbetsmiljöstatistik ISSN 1652-1110. Rapport 2014:4 *Arbetsorsakade besvär 2014* (Publicerad i oktober 2014)

Figur 1: AKU och Arbetsorsakade besvär undersökningen

SCB tilldelar och använder sig av vikter för varje undersökningsdeltagare för att reducera effekterna av bortfallsfelet och använts för att justera eventuella skevheter. Vikterna använts för att räkna upp insamlad data upp till befolkningens nivå. Vi har också använt oss av dessa vikter och har beräknat uppskattade siffror för antal sysselsatta, sysselsatta med besvär, sysselsatta med sjukfrånvaro till följd av arbetsorsakade besvär och antal sjukfrånvarodagar. Dessa redovisas som ”uppräknat antal”. Deltagarna i undersökningen om arbetsorsakade besvär hade olika vikt. Deskriptiv statistik över viktningsvariablerna i besvärsundersökningen finns i tabell 1. Varje deltagare i undersökningen om arbetsorsakade besvär år 2014 representerade i genomsnitt 273 sysselsatta personer i Sverige.

Tabell 1: Deskriptiv statistik över viktningsvariabel

Medelvärde (95 % KI⁵)	Median (25:e pct⁶, 75:e pct)
273 (272, 274)	262 (224, 311)

Referenstid

Arbetsorsakade besvär 2014 genomfördes under januari-mars 2014 och avser förhållandena 12 månader bakåt i tiden. De deltagare i AKU som hade någon form av sysselsättning fick svara på tillägsfrågor för undersökningen ”Arbetsorsakade besvär” under januari-mars 2014.

Definitioner och förklaringar

Sysselsatta (i arbete): personer som utförde minst en timmes arbete under mätveckan, oavsett om de var avlönade eller oavlönade som arbetstagare, egenföretagare eller arbetade i företag som tillhörde make/maka eller annan medlem i samma hushåll⁷. Personer som var frånvarande under mätveckan men som hade anställning. Personer som deltog i arbetsmarknadspolitiska program.

Frågeformulär och variabler:

Undersökningen ”Arbetsorsakade besvär” består av frågor om fysiskt och psykiskt arbetsorsakade besvär, sjukfrånvaro och åtgärder som vidtagits efter uppkomsten av arbetsorsakade besvär.

De två inledande frågor som klassificerar om personen har eller inte har arbetsorsakade besvär ställs enligt följande:

1. Har du någon gång under de senaste 12 månaderna haft **fysiska besvär** till följd av arbetet?

⁵ Konfidensintervall

⁶ Percentil

⁷ Definition från AKU, SCB.

2. Har du någon gång under de senaste 12 månaderna haft **andra typer av besvär** än fysiska till följd av arbetet?

Om de svarade JA på en av dessa frågor klassificerade vi de sysselsatta som att de hade ”**arbetsorsakade besvär**” (AOB). Om de svarade JA på endast en av frågorna och NEJ eller SAKNAS på andra frågan, klassificerade vi de sysselsatta som att de hade ”**fysiska AOB**” eller ”**andra typer av AOB**”, beroende på vilken fråga man svarade på. Om de svarade JA på båda frågorna klassificerade vi de sysselsatta som att de hade ”**båda typerna av besvär**”.

Sjukfrånvaro och dess längd

Arbetsorsakade besvär

SCB ställer två huvudfrågor om sjukfrånvaro i undersökningen. Den första gällde den andel/procenttal av arbetstiden som man har varit sjukfrånvarande och den andra den sammanlagda sjukfrånvaron under de senaste 12 månaderna.

Frågan om andel/procenttal av arbetstiden med sjukfrånvaro som följd av arbetsorsakade besvär ställs på följande sätt:

1. Har du någon gång under de senaste 12 månaderna varit sjukfrånvarande och/eller haft sjukersättning, alternativt aktivitetsersättning (hel- eller deltid), som följd av dessa besvär⁸?

Man kunde vara sjukfrånvarande

1. Hela arbetstiden
2. 75 % av arbetstiden
3. 50 % av arbetstiden
4. 25 % av arbetstiden

Den andra frågan om den sammanlagda sjukfrånvaron under de senaste 12 månaderna ställs på följande sätt:

2. Hur lång tid sammanlagt under de senaste 12 månaderna varade sjukfrånvaron och/eller sjukersättningen till följd av dessa besvär?

⁸ fysiska och/eller andra typer av besvär

Svarsalternativen var

1. 1–3 dagar	(2 dagar)
2. 4 dagar t.o.m. ⁹ 1 vecka	(5 dagar)
3. 8 dagar t.o.m. 2 veckor	(9 dagar)
4. Mer än 2 veckor t.o.m. 4 veckor	(15 dagar)
5. Mer än 4 veckor t.o.m. 2 månader	(30 dagar)
6. Mer än 2 månader t.o.m. 3 månader	(50 dagar)
7. Mer än 3 månader t.o.m. ett halvår	(80 dagar)
8. Över ett halvår men mindre än 1 år ¹⁰	(180 dagar)
9. Hela året eller mer	(250 dagar)

Ett annat tillvägagångssätt för att räkna sjukfrånvaro användes i rapporten. Dessa intervaller ersattes med det antal dagar som anges inom parentes och multiplicerade därefter andelen/procenttalet av arbetstiden med dessa antal dagar. Då framkom en uppskattad siffra för antalet hela sjukfrånvarodagar under de senaste 12 månaderna till följd av arbetsorsakade besvär. Anledningen till att dessa svarsalternativen ersattes med de siffror som anges inom parentes var för att beräkna sjukdagar på ett mer tydligt sätt. En median för den angivna längden sjukfrånvaro är mer konkret, istället för att beskriva den som antal sysselsatta i varje kategori i svarsalternativen.

Gällande långtidssjukfrånvaro användes endast fråga 2 som handlar om längden på sjukfrånvaron. En sjukfrånvaroperiod på minst ”över ett halvår men mindre än 1 år”, och i detta fall med minst 180 dagars sjukfrånvaro, räknades som långtidssjukfrånvaro eftersom det är perioden som avgör om man är långtidssjukfrånvarade oavsett om det avser sjukfrånvaro på hel- eller deltid.

Yrkesklassificering

Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK) är den svenska yrkesstandard, som klassificerar personer efter det arbete som de utför. I denna rapport görs redovisning enligt SSYK 1996¹¹. Den detaljriknivån för yrkeskategoriseringen, ”undergrupp”, som består av en fyrsiffrig kod har använts för klassificering. Sysselsatta med SSYK96 = 5132 är klassats som ”Undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.” och alla andra

⁹ Till och med

¹⁰ Svarsalternativ 8 & 9 (minst ett halvår) räknas som långtidssjukfrånvaro, i detta fall minst 180 dagar

¹¹ *MIS 1998:3. Standard för svensk yrkesklassificering 1996 (SCB)*, <https://www.scb.se/ssyk>

fysiffriga koder som ”**Andra yrken**”. Enligt SSYK 1996, SSYK=5132 *”biträder läkare och sjuksköterskor vid undersökning, behandling och operation av patienter; deltar i den dagliga omvårdnaden av patienter; bäddar, tar prover, lägger om sår, tränar, serverar mat, städar och hjälper till med personlig hygien.”*

Statistisk analys

SAS Enterprise guide 7.1, med SAS 9.4 som basverktyg, har använts för alla statistiska analyser. Vi har räknat antal och andel sysselsatta med olika besvär med hjälp av enkla frekvens- och korstabeller med viktningsvariabel.

Resultat

I tabell 2 redovisas deskriptiv statistik av studiepopulation från undersökningen ”Arbetsorsakade besvär” år 2014. Den visar sammansättningen av antal samtliga (båda könen), kvinnliga och manliga sysselsatta från olika åldersgrupper. Tabell 3 visar samma information med undersköterskor m.fl. och andra yrken.

Tabell 2: Undersökningen arbetsorsakade besvär 2014 – kvinnor och män i fem ålderskategorier

Åldersgrupp	Samtliga ¹	Kvinnor antal (rad %)	Män antal (rad %)
16 – 64 år	16 455	50 % (8 206)	50 % (8 249)
16 – 25 år	1 661 (10 %)	800 (48 %)	861 (52 %)
26 – 35 år	3 130 (19 %)	1 523 (49 %)	1 607 (51 %)
36 – 45 år	4 044 (25 %)	1 997 (49 %)	2 047 (51 %)
46 – 55 år	4 324 (26 %)	2 186 (51 %)	2 138 (49 %)
56 – 64 år	3 296 (20 %)	1 700 (52 %)	1 596 (48 %)

(¹ antal sysselsatta (% av sysselsatta) inom varje ålderskategori)

Tabell 3: Undersökningen arbetsorsakade besvär 2014 – undersköterskor m. fl. kvinnor och män i fem ålderskategorier

Åldersgrupp	Undersköterskor m.fl.			Andra yrken		
	Samtliga ¹	Kvinnor antal (rad %)	Män antal (rad%)	Samtliga ¹	Kvinnor antal (rad %)	Män antal (rad %)
16 – 64 år	526	480 (91 %)	46 (9 %)	15 929	7 726 (49 %)	8 203 (51 %)
16 – 25 år	44 (8 %)	36 (82 %)	8 (18 %)	1 617 (10 %)	764 (47 %)	853 (53 %)
26 – 35 år	70 (13 %)	61 (87 %)	9 (13 %)	3 060 (19 %)	1 462 (48 %)	1 598 (52 %)
36 – 45 år	99 (19 %)	87 (88 %)	12 (12 %)	3 945 (25 %)	1 910 (48 %)	2 035 (52 %)
46 – 55 år	183 (35 %)	172 (94 %)	11 (6 %)	4 141 (26 %)	2 014 (49 %)	2 127 (51 %)
56 – 64 år	130 (25 %)	124 (95 %)	6 (5 %)	3 166 (20 %)	1 576 (50 %)	1 590 (50 %)

Tabell 4 visar arbetsgivare för undersköterskor m.fl. och den visar att de flesta *undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl.* var anställda inom offentliga sektorn med primärkommunal förvaltning (65 %) och landstingen/regionerna (19%) som största arbetsgivare.

Tabell 4: Fördelning av undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. utifrån arbetsgivare

Arbetsställets sektor tillhörighet	Samtliga	Kvinnor antal	Män antal
Primärkommunal förvaltning	113 995	106 946	7 049
Landsting	33 333	30 423	2 910
Kommunalt ägda företag och organisationer	3 059	2 773	286
Statlig förvaltning	98	57	41
Statligt ägda företag och organisationer	37	34	3
Statliga affärsverk	2	1	1
Total offentlig sektor	150 524 (86 %)	140 234 (86 %)	10 290 (78 %)
Aktiebolag ej offentligt ägda	22 019	19 525	2 494
Övriga organisationer	2 958	2 655	303
Övriga företag, ej offentligt ägda	479	426	53
Total privat sektor	25 456 (14 %)	22 606 (14 %)	2 850 (22 %)
Summa	175 980	162 840	13 140

Antal sysselsatta (1: a kvartalet 2014)

Andelen kvinnor och män var nästan lika bland den 16 - 64 år sysselsatta befolkningen, och också inom de olika åldersgrupperna, se tabell 5.

Tabell 6 visar sammansättningen av antal samtliga (båda könen), kvinnliga och manliga undersköterskor m.fl. från olika åldersgrupper. Tabell 7 visar samma information för andra yrken.

Tabell 5: Antal sysselsatta under år 2014

Åldersgrupp	Samtliga ¹	Kvinnor antal (rad %)	Män antal (rad %)
16 – 64 år	4 490 112	2 162 336 (48 %)	2 327 776 (52 %)
16 – 25 år	12 % (555 879)	50 % (278 376)	50 % (277 503)
26 – 35 år	22 % (991 554)	47 % (464 907)	53 % (526 647)
36 – 45 år	25 % (1 112 440)	48 % (534 001)	52 % (578 439)
46 – 55 år	24 % (1 084 099)	48 % (522 035)	52 % (562 064)
56 – 64 år	17 % (746 140)	49 % (363 017)	51 % (383 123)

(¹ % av sysselsatta (antal sysselsatta) inom varje ålderskategori, ² % av kön)

Tabell 6: Antal undersköterskor m.fl.

Åldersgrupp	Samtliga ¹	Kvinnor antal (rad %)	Män antal (rad %)
16 – 64 år	131 820	89 % (117 212)	11 % (14 608)
16 – 25 år	12 % (16 180)	80 % (12 924)	20 % (3 257)
26 – 35 år	16 % (20 940)	87 % (18 149)	13 % (2 791)
36 – 45 år	20 % (26 384)	84 % (22 219)	16 % (4 165)
46 – 55 år	31 % (41 406)	93 % (38 707)	7 % (2 699)
56 – 64 år	20 % (26 909)	94 % (25 213)	6 % (1 696)

(¹ % av sysselsatta (antal sysselsatta) inom varje ålderskategori, ² % av kön)

Tabell 7: Antal anställda andra yrken

Åldersgrupp	Samtliga ¹	Kvinnor antal (rad %)	Män antal (rad %)
16 – 64 år	4 358 292	47 % (2 045 124)	53 % (2 313 168)
16 – 25 år	12 % (539 699)	49 % (265 452)	51 % (274 247)
26 – 35 år	22 % (970 614)	46 % (446 758)	54 % (523 856)
36 – 45 år	25 % (1 086 055)	47 % (511 782)	53 % (574 274)
46 – 55 år	24 % (1 042 693)	46 % (483 329)	54 % (559 364)
56 – 64 år	17 % (719 231)	47 % (337 804)	53 % (381 427)

Tabell 8 : Andel med arbetsorsakade besvär

	Undersköterskor m.fl.	Andra yrken
Kroppsliga och/eller andra besvär, arbetsorsakade besvär	33% (43 147)	23% (1 011 330)
Fysiska besvär av arbetet de senaste 12 månaderna	28% (37 385)	16% (713 046)
Annan typ av arbetsorsakade besvär	13% (17 297)	12% (515 716)

En större andel undersköterskor m.fl. rapporterade arbetsorsakade besvär jämfört med andra yrken. Tabellen visar att ca 33 % av alla undersköterskor och 23 % av andra yrken rapporterar kroppsliga och/eller andra arbetsorsakade besvär. Vidare rapporterar 28 % av undersköterskor och 16 % av andra yrken fysiska besvär. Förekomsten av annan typ av besvär var också något högre hos undersköterskor än hos andra yrken. Alla dessa skillnader var statistisk signifikanta.

Tabell 9: Ytterligare frågor om yrke och besvär

	Undersköterskor m.fl.	Andra yrken
Är ditt yrke samma som du hade i det arbete där besvären grundlades?	95% (40 881)	90% (908 749)
Informerat arbetsgivare om dessa besvär	64% (27 558)	69% (701 132)

Tabell 9 visar att i stort sett alla hade kvar samma yrke som de hade när besvären startade, och över hälften hade informerat arbetsgivaren om dessa besvär.

Arbetsorsakade besvär (fysiska och/eller andra typer), AOB

Tabell 10: Arbetsorsakade besvär (fysiska och/eller andra typer), AOB

Procent och antal med arbetsorsakade besvär, AOB				
Besvär	Ålder	Samtliga ¹	Kvinnor ²	Män ²
Undersköterska m.fl.				
Arbetsorsakade besvär, AOB	16–64 år	33 % (43 147)	34 % (39 777)	23 % (3 370)
	16-25 år	22 % (3 584)	28 % (3 584)	- % (0)
	26-35 år	28 % (5 840)	29 % (5 292)	20 % (548)
	36-45 år	41 % (10 691)	41 % (9 085)	39 % (1 606)
	46-55 år	34 % (14 278)	34 % (13 062)	45 % (1 216)
	56-64 år	33 % (8 754)	35 % (8 754)	-% (0)
Andra yrken				
Arbetsorsakade besvär, AOB	16-64 år	23 % (1 011 330)	27 % (550 269)	20 % (461 061)
	16-25 år	18 % (94 524)	21 % (55 155)	14 % (39 368)
	26-35 år	24 % (232 669)	26 % (116 815)	22 % (115 854)
	36-45 år	25 % (267 322)	29 % (150 317)	20 % (117 005)
	46-55 år	25 % (262 783)	29 % (141 210)	22 % (121 573)
	56-64 år	21 % (154 032)	26 % (86 771)	18 % (67 261)

(¹ % av sysselsatta (antal sysselsatta), ² % av sysselsatta (antal sysselsatta) % inom ålderskategori)

Tabell 10 visar att undersköterskor m.fl. rapporterar högre nivåer av arbetsorsakade besvär i alla åldrar jämfört med andra yrken, och i åldrarna 36 – 64 år är det stora skillnader. Av samtliga undersköterskor i åldrarna 36 - 45 år har 41 % rapporterat arbetsorsakade besvär.

Tabell 11: Arbetsorsakade besvär (AOB) till följd av arbetsolycka, färdolycka och andra förhållanden

Arbetsorsakade besvär (AOB) till följd av			
	Samtliga¹	Kvinnor²	Män²
Undersköterska m.fl.			
Arbetsolycka	7,4 % (9 706)	7,4 % (8 646)	7,3 % (1 060)
Färdolycka	1,4 % (1 845)	1,6 (1 845)	0% (0)
Andra förhållanden	28,6 % (37 652)	29,5% (34 588)	21,0% (3 064)
Andra Yrken			
Arbetsolycka	5,5 % (240 151)	5,1 % (105 112)	5,8 % (135 038)
Färdolycka	1 % (34 514)	1,0% (19 332)	0,8% (18 182)
Andra förhållanden	19 % (828 969)	23,1% (472 181)	15,4 % (356 788)

Tabell 11 visar att det finns en liten skillnad mellan undersköterskor m.fl. och andra yrken när det gäller rapporterade arbetsorsakade besvär till följd av arbetsolycka eller färdolycka.

Tabell 12: Procent och antal sjukfrånvarande bland sysselsatta

Procent och antal sjukfrånvarande bland sysselsatta				
Besvär	Ålder	Samtliga ¹	Kvinnor ²	Män ²
Undersköterska m.fl.				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med Arbetsorsakade besvär	16-64 år	35 % (14 965)	36 % (14 336)	19 % (629)
	16-25 år	-% (0)	0 % (0)	0 % (0)
	26-35 år	40 % (2 308)	44 % (2 308)	0 % (0)
	36-45 år	36 % (3 810)	35 % (3 182)	39 % (629)
	46-55 år	44 % (6 282)	48 % (6 282)	0 % (0)
	56-64 år	29 % (2 564)	29 % (2 564)	0 % (0)
Andra Yrken				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med Arbetsorsakade besvär	16-64 år	27 % (275 637)	28 % (151 530)	27 % (124 107)
	16-25 år	24 % (23 096)	22 % (11 992)	28 % (11 104)
	26-35 år	23 % (54 333)	22 % (25 247)	25 % (29 087)
	36-45 år	26 % (69 082)	26 % (39 283)	26 % (29 799)
	46-55 år	30 % (79 207)	32 % (44 727)	28 % (34 479)
	56-64 år	33 % (49 920)	35 % (30 281)	29 % (19 638)

Rapporterad sjukfrånvaro skiljer sig, mellan undersköterskor och andra yrken med en högre nivå av sjukfrånvaro bland undersköterskor, förutom i åldern 16 - 25 och 56 - 64 år där andra yrken har en högre nivå. Tabell 12 visar att i gruppen undersköterskor m.fl. är det en skillnad mellan män och kvinnor, med en högre nivå för kvinnor generellt, men med en högre nivå för män i åldersgruppen 36 - 45.

Tabell 13: Genomsnittlig sjukfrånvaro till följd av AOB fördelat på kön och ålder

Medel (Standardfel)/Median (25%, 75%) - Antal sjukfrånvarodagar				
Besvär	Ålder	Samtliga¹	Kvinnor²	Män²
Undersköterska m.fl.				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med arbetsorsakade besvär	16-64 år	42 (8,2) / 15 (5 - 40)	43 (8,4) / 15 (5 - 40)	1 (0,8) / 1 (1 - 2)
	16-25 år	–	–	–
	26-35 år	76 (34,1) / 15 (10– 153)	76 (34,1) / 15 (10 –153)	–
	36-45 år	26 (13,2) / 9 (5 – 30)	30 (15,3) / 15 (5 – 30)	1 (0,8) / 1 (1 – 2)
	46-55 år	33 (11,9) / 9 (5 – 15)	33 (11,9) / 9 (5 – 15)	–
	56-64 år	58 (15,2) / 40 (30 – 63)	58 (15,2) / 40 (30 – 63)	–
Andra Yrken				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med arbetsorsakade besvär	16-64 år	34 (1,6) / 9 (5 - 40)	35 (2,5) / 13 (5 - 50)	33 (2,5) / 9 (5 - 30)
	16-25 år	20 (4,2) / 7 (3 – 20)	19 (6,0) / 5 (2 – 15)	21 (6,0) / 9 (4 – 25)
	26-35 år	23 (2,9) / 9 (2 – 30)	27 (4,4) / 11 (3 – 30)	20 (3,8) / 5 (2 – 15)
	36-45 år	26 (2,4) / 9 (5 – 30)	27 (3,1) / 9 (5 – 30)	25 (3,9) / 9 (5 – 30)
	46-55 år	37 (3,1) / 15 (5 – 40)	35 (3,9) / 15 (5 – 40)	39 (5,2) / 15 (5 – 40)
	56-64 år	52 (4,4) / 15 (5 – 80)	51 (5,5) / 15 (5 – 80)	53 (7,4) / 25 (9 – 80)

Antalet dagar med sjukfrånvaro är något högre för undersköterskor jämfört med övriga yrken. Högst sjukfrånvaro finns i åldersgruppen 26 - 35 år för undersköterskor och 56 - 64 år för andra yrken (Tabell 13).

Fysiska arbetsorsakade besvär, FAOB

Tabell 14: Procent och uppräknat antal sysselsatta med FAOB

Procent och antal med arbetsorsakade besvär, AOB				
Besvär	Ålder	Samtliga¹	Kvinnor²	Män²
Undersköterska m.fl.				
Fysiska arbetsorsakade besvär, FAOB	16-64 år	28% (37 385)	29% (34 015)	23 % (3 370)
	16-25 år	17 % (2 822)	22 % (2 822)	0
	26-35 år	21 % (4 369)	21 % (3 821)	20 % (548)
	36-45 år	37 % (9 821)	37 % (8 215)	39 % (1 606)
	46-55 år	31 % (12 720)	30 % (11 504)	45 % (1 216)
	56-64 år	28 % (7 653)	30 % (7 653)	0
Andra Yrken				
Fysiska arbetsorsakade besvär, FAOB	16-64 år	16% (713 046)	18 % (373 495)	15 % (339 552)
	16-25 år	14 % (73 146)	15 % (41 074)	12 % (32 073)
	26-35 år	16 % (154 729)	17 % (76 852)	15 % (77 877)
	36-45 år	17 % (180 483)	19 % (95 250)	15 % (85 234)
	46-55 år	18 % (187 711)	20 % (98 304)	16 % (89 407)
	56-64 år	16 % (116 977)	18 % (62 015)	14 % (54 962)

Rapporterade fysiska arbetsorsakade besvär är betydligt vanligare bland undersköterskor m.fl. jämfört med andra yrken, med 28 % för undersköterskor och 16 % för övriga yrken (tabell 14).

Tabell 15: Andel sjukfrånvarande till följd av Fysiska AOB

Procent och antal sjukfrånvarande bland sysselsatta med FAOB				
Besvär	Ålder	Samtliga ¹	Kvinnor ²	Män ²
Undersköterska m.fl.				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med FAOB	16-64 år	36 % (13 457)	38 % (12 828)	19 % (629)
	16-25 år	-	-	-
	26-35 år	34 % (1 471)	38 % (1 471)	-
	36-45 år	37 % (3 591)	36 % (2 962)	39% (629)
	46-55 år	47 % (5 996)	52 % (5 996)	-
	56-64 år	31 % (2 398)	31 % (2 398)	-
Andra Yrken				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med FAOB	16-64 år	30 % (211 447)	29 % (108 244)	30 % (103 202)
	16-25 år	26 % (19 321)	24 % (9 967)	29 % (9 354)
	26-35 år	26 % (40 325)	22 % (16 585)	30 % (23 740)
	36-45 år	26 % (47 643)	26 % (24 957)	27 % (22 686)
	46-55 år	34 % (63 660)	34 % (33 464)	34 % (30 196)
	56-64 år	35 % (40 499)	38 % (23 272)	31 % (17 227)

Undersköterskor m.fl. rapporterar en större sjukfrånvaro till följd av fysiska arbetsorsakade besvär jämfört med andra yrken (tabell 15).

Tabell 16 : Genomsnittlig sjukfrånvaro till följd av fysiska AOB fördelat på kön och ålder

Medel (Standardfel)/Median (25%, 75%) - Antal sjukfrånvarodagar				
Besvär	Ålder	Samtliga ¹	Kvinnor ²	Män ²
Undersköterska m.fl.				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med arbetsorsakade besvär	16-64 år	38 (8,1) / 15 (5 - 30)	39 (8,3) / 15 (5 - 30)	1 (0,8) / 1 (1 - 2)
	16-25 år	-	-	-
	26-35 år	44 (34,0) / 15 (9 - 15)	44 (34,0) / 15 (9 - 15)	-
	36-45 år	27 (14,3) / 10 (5 - 30)	32 (16,8) / 15 (5 - 30)	1 (0,8) / 1 (1 - 2)
	46-55 år	33 (12,4) / 9 (5 - 15)	33 (12,4) / 9 (5 - 15)	-
	56-64 år	59 (16,5) / 35 (23 - 94)	59 (16,5) / 35 (23 - 94)	-
Andra Yrken				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med arbetsorsakade besvär	16-64 år	33 (1,9) / 9 (5 - 30)	35 (2,6) / 9 (5 - 50)	32 (2,7) / 9 (5 - 30)
	16-25 år	20 (4,8) / 5 (4 - 15)	19 (6,6) / 5 (2 - 15)	21 (7,2) / 7 (4 - 20)
	26-35 år	22 (3,2) / 5 (2 - 30)	28 (5,0) / 9 (2 - 50)	18 (4,1) / 5 (2 - 9)
	36-45 år	26 (2,9) / 9 (5 - 30)	28 (4,1) / 9 (5 - 30)	24 (4,1) / 9 (4 - 30)
	46-55 år	36 (3,7) / 15 (5 - 30)	36 (4,7) / 15 (5 - 40)	37 (5,8) / 9 (5 - 30)
	56-64 år	49 (4,9) / 15 (5 - 80)	48 (6,4) / 15 (5 - 63)	50 (7,6) / 23 (9 - 80)

Antal dagar med sjukfrånvaro skiljer sig mellan undersköterskor m.fl. och övriga yrken, då undersköterskor rapporterar ett något högre antal dagar (Tabell 16).

Andra typ av arbetsorsakade besvär, AAOB

Tabell 17: Procent och uppräknat antal sysselsatta med AAOB

Procent och antal med arbetsorsakade besvär, AOB				
Besvär	Ålder	Samtliga ¹	Kvinnor ²	Män ²
Undersköterska m.fl.				
Andra typ av arbetsorsakade besvär, AAOB	16-64 år	13 % (17 297)	13 % (15 594)	12 % (1702)
	16-25 år	14 % (2 259)	17 % (2 259)	-
	26-35 år	17 % (3 508)	16 % (2 960)	20 % (548)
	36-45 år	17 % (4 560)	19 % (4 151)	10 % (410)
	46-55 år	10 % (4 333)	9 % (3 589)	28 % (745)
	56-64 år	10 % (2 636)	10 % (2 636)	-
Andra Yrken				
Andra typ av arbetsorsakade besvär, AAOB	16-64 år	12% (515 716)	15 % (316 402)	9 % (199 314)
	16-25 år	9 % (46 229)	12 % (32 460)	5 % (13 769)
	26-35 år	14 % (136 837)	17 % (74 343)	12 % (62 494)
	36-45 år	13 % (143 872)	18 % (91 265)	9 % (52 607)
	46-55 år	12 % (123 407)	15 % (74 345)	9 % (49 062)
	56-64 år	9 % (65 371)	13 % (43 988)	6 % (21 383)

Tabell 17 visar att nivån av andra arbetsorsakade besvär är väldigt lika för undersköterskor och andra yrken.

Tabell 18: Andel sjukfrånvarande till följd av andra typer av AOB

Procent och antal sjukfrånvarande bland sysselsatta med AAOB				
Besvär	Ålder	Samtliga ¹	Kvinnor ²	Män ²
Undersköterska m.fl.				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med AAOB	16-64 år	36 % (6 211)	40 % (6 211)	-
	16-25 år	-	-	-
	26-35 år	49 % (1 702)	58 % (1 702)	
	36-45 år	45 % (2 055)	50 % (2 055)	
	46-55 år	39 % (1 711)	48 % (1 711)	
	56-64 år	28 % (743)	28 % (743)	
Andra Yrken				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med AAOB	16-64 år	27 % (140 861)	29 % (91 501)	25 % (49 359)
	16-25 år	24 % (11 156)	24 % (7 839)	24 % (3 317)
	26-35 år	23 % (31 326)	23 % (17 078)	23 % (14 248)
	36-45 år	28 % (40 541)	30 % (27 786)	24 % (12 755)
	46-55 år	30 % (37 107)	32 % (23 602)	28 % (13 505)
	56-64 år	32 % (20 731)	35 % (15 197)	26 % (5 535)

Den rapporterade sjukfrånvaron på grund av andra typer av arbetsorsakade besvär är högre för undersköterskor m.fl. jämfört med andra yrken (tabell 18).

Tabell 19: Genomsnittlig sjukfrånvaro till följd av andra typ av AOB fördelat på kön och ålder

Medel (Standardfel)/Median (25%, 75%) - Antal sjukfrånvarodagar				
Besvär	Ålder	Samtliga¹	Kvinnor²	Män²
Undersköterska m.fl.				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med arbetsorsakade besvär	16-64 år	56 (14,8) / 30 (9 – 80)		
	16-25 år	–	–	
	26-35 år	70 (40,6) / 15 (11 – 125)	70 (40,6) / 15 (11 – 125)	
	36-45 år	39 (23,8) / 15 (5 – 30)	39 (23,8) / 15 (5 – 30)	
	46-55 år	58 (29,7) / 20 (5 – 80)	58 (29,7) / 20 (5 – 80)	
	56-64 år	59 (22,6) / 40 (30 – 88)	59 (23) / 40 (30 – 88)	
Andra Yrken				
Sjukfrånvarande bland sysselsatta med arbetsorsakade besvär	16-64 år	37 (2,3) / 15 (5 – 50)		
	16-25 år	22 (6,1) / 9 (5 – 30)	25 (8,8) / 9 (5 – 30)	16 (4,9) / 9 (5 – 25)
	26-35 år	27 (4,0) / 11 (4 – 30)	30 (5,9) / 14 (5 – 38)	21 (4,8) / 9 (4 – 30)
	36-45 år	29 (3,5) / 9 (5 – 30)	29 (3,8) / 9 (5 – 40)	30 (7,9) / 9 (5 – 30)
	46-55 år	40 (4,4) / 15 (5 – 50)	36 (5,1) / 15 (5 – 45)	47 (8,6) / 30 (5 – 80)
	56-64 år	61 (7,1) / 40 (9 – 80)	60 (8,0) / 40 (9 – 80)	66 (15,6) / 30 (9 – 90)

Antal dagar med sjukfrånvaro för personer med arbetsorsakade besvär skiljer sig mellan undersköterskor m.fl. och andra yrken, med 56 dagar för undersköterskor och 37 dagar för övriga yrken (Tabell 19).

Tabell 20: Var någonstans i kroppen har/hade du besvär?

	Undersköterskor m.fl.	Andra yrken
Besvär i huvudet/ansiktet	6% (2 3959)	9% (88 291)
Besvär i ögonen	0% (0)	1% (13 958)
Besvär i hals/nacke	15% (6 315)	14% (145 2049)
Besvär i rygg utom nacke	50% (21 482)	32% (323 750)
Besvär i axel eller arm	31% (13 299)	24% (238 670)
Besvär i fingrar, hand eller handled	9% (3 908)	9% (95 248)
Besvär i bröst	0% (0)	1% (9 991)
Besvär i buk/bäcken	1% (627)	1% (11 9319)
Besvär i höftled/ben/knän	14% (6 018)	9% (87 707)
Besvär i tår, fot/fotled	5% (2 115)	3% (35 0209)
Besvär i huden	1% (304)	1% (5 493)
Besvär i lungor/luftvägar	1% (439)	1% (13 7209)
Besvär i mage, tarmar/övriga bukorgan	3% (1 418)	4% (38 295)
Besvär i hjärta/kärlsystem	1% (506)	2% (21 1839)
Besvär i blodet/blodbildande organ	0% (0)	<1% (4 231)
Besvär i hela kroppen	5% (2 173)	3% (32 312)
Psykiska besvär, ej lokaliserbara	19% (8 222)	29% (295 326)

Hälften av alla undersköterskor m.fl. rapporterar besvär i ryggen jämfört med 30 % bland övriga yrken. Och 31 % rapporterar besvär i axel eller arm (Tabell 20).

Tabell 21: Har du pga. arbetet under de senaste 12 månaderna haft**hälsobesvär**

	Undersköterskor m.fl.	Andra yrken
Hörselbesvär	5% (2 322)	8% (81 372)
Allergibesvär	6% (2 429)	5% (53 064)
Hudöverkänslighetsbesvär	9% (4 030)	6% (61 889)
Besvär med sömnen till följd av arbetet	29% (12 604)	32% (326 721)
Ångestbesvär	28% (11 958)	30% (304 300)

Tabell 21 visar att nivåerna av hälsobesvär till följd av arbetet skiljer sig lite mellan undersköterskor m.fl. och övriga yrken.

Tabell 22: Vad var det som orsakade de besvär du nämnt?

	Undersköterskor m.fl.	Andra yrken
Buller orsaken till besvär	2% (791)	6% (43 147)
Vibrationer orsaken till besvär	0% (0)	1% (13 537)
Klimat / besvärliga temperaturförhållanden orsaken till besvär	2% (715)	2% (19 330)
Smittämnen orsaken	1% (458)	<1% (4 626)
Växter/djur orsaken (Biologiska)	2% (928)	1% (7 799)
Kemiska/tekniska produkter orsaken till besvär	3% (1 462)	3% (30 128)
Påfrestande arbetsställningar orsaken till besvär	43% (18 735)	30% (300 144)
Korta upprepade arbetsmoment orsaken till besvär	9% (3 865)	10% (97 196)
Tung manuell hantering orsaken till besvär	37% (15 971)	17% (168 460)
Arbete vid bildskärm/PC orsaken till besvär	2 % (718)	8% (76 333)
Mobbning, trakasserier orsaken till besvär	5 % (2 055)	2% (24 984)
Hot eller våld orsaken	4 % (1 691)	2% (21 484)
Stress/psykiska påfrestningar orsak till besvär	38 % (16 231)	47% (478 919)
Andra orsaker	13% (5 474)	14% (146 450)
Vet ej orsaken	3% (1 106)	3% (25 845)

Undersköterskor m.fl. rapporterar oftare påfrestande arbetsställningar som den vanligaste orsaken till besvär, med stress och tung manuell hantering på andra och tredje plats. Samtidigt rapporterar andra yrken stress som den vanligaste orsaken. Dessa skillnader mellan undersköterskor och andra yrken är statistiskt signifikanta.

Diskussion

Statistiken som presenteras i denna rapport visar att undersköterskor, sjukvårdsbiträden m.fl. rapporterar en högre nivå av arbetsorsakade besvär och sjukfrånvaro till följd av arbetsorsakade besvär än övriga yrken. Detta gäller framförallt för fysiska arbetsorsakade besvär. Undersköterskor rapporterar oftare än andra yrken påfrestande arbetsställningar och tung manuell hantering som orsaken till arbetsorsakade besvär. Skillnaderna i förekomst av besvär och orsaken till besvär mellan undersköterskor och andra yrken var statistiskt signifikanta.

Det är viktigt att skapa ett hållbart arbetsliv för undersköterskor. Både för att undersköterskor skall kunna åldras i yrket och orka arbeta till pension, och för att skapa en attraktiv arbetsmiljö för att rekrytera ny personal. Både kort och lång sjukfrånvaro bland undersköterskor skapar ett stort bortfall av personal inom kommuner och landsting, vilket har stor inverkan på kompetensförsörjningen (SKL, 2015). Det finns ett stort rekryteringsbehov bland undersköterskor, och enligt SKL (2015) kommer det att behöva rekryteras 136 000 undersköterskor och vårdbiträden fram till 2026. För ett hållbart arbetsliv krävs en rimlig balans mellan arbetets krav och resurser. Förslag på ökade resurser för undersköterskor är ytterligare personal för att skapa förutsättningar för en rimlig belastning och återhämtning på och utanför arbetet. Konkreta åtgärder för att minska den fysiska belastningen är också viktiga, och förutsättningar för att använda de hjälpmedel som finns tillgängliga. Träning på arbetstid kan vara ett annat sätt att öka välmående och hälsa för undersköterskor (Christensen, Faber, Ekner, Overgaard, Holtermann, and Sjøgaard, 2011). Det finns få karriärvägar inom yrket och ofta får äldre undersköterskor utföra samma arbete som yngre, och mentorskap kan vara ett sätt att ta tillvara på äldre undersköterskor kompetens och minska den fysiska belastningen på arbetet. Tidigare forskning har dragit slutsatsen att det krävs insatser på individ, arbetsplatsnivå och på samhällsnivå för att skapa ett hållbart arbetsliv för undersköterskor (Sandmark, 2014).

Trovärdighet

Resultaten i den här studien är baserad på data som är inhämtad från en urvalsundersökning, med olika källor för osäkerhet. Svartsbortfall i AKU och därefter

svarsbortfall i undersökningen ”Arbetsorsakade besvär” är de viktigaste av alla osäkerhetskällor. AKU har ett bortfall på 22 % där man inte har tagit hänsyn till deltagarnas sysselsättningsstatus. Tidigare forskning visar att sysselsatta har ett lägre bortfall än personer utan sysselsättning och ett bortfall på 22 % bland sysselsatta är då en överskattning. Ytterligare information finns på sidan 23 - 24 i ”Arbetsmiljöstatistik Rapport 2010:4 Arbetsorsakade besvär.” SCB uppdaterar undersökningens urval 3 veckor innan mätperioden. Övertäckning på grund av dödsfall eller utvandring/emigration och undertäckning på grund av invandring kan ske.

Utöver detta kan det finnas olika typer av bias. Inhämtade data som är baserad på intervjuer kan till exempel resultera i

- Informationsbias: missförstånd när intervjuaren ställer frågorna och feltolkning av svaren från deltagaren.
- Minnesbias: sysselsatta som upplever arbetsorsakade besvär kanske tänker mer på besvären och möjliga orsaker än sysselsatta som inte har besvär.

Slutsats

Undersköterskor, sjukvårdbiträden m.fl. är det vanligaste yrket i Sverige och många inom denna yrkesgrupp rapporterar arbetsorsakade besvär. Fysiska besvär i rygg, nacke och axel är vanliga i denna grupp. De uppger ofta att påfrestande arbetsställningar och tung manuell hantering är orsaken till de arbetsorsakade besvären. Resultaten i rapporten visar att framförallt en förbättrad fysisk arbetsmiljö för undersköterskor kan vara en viktig åtgärd för att minska ohälsa och sjukskrivning hos undersköterskor sjukvårdbiträden m.fl.

Referenser

Arbetsmiljöstatistik Rapport 2010:4 *Arbetsorsakade besvär*. Arbetsmiljöverket.

Christensen, J R., Faber, A., Ekner, D. Overgaard, K., Holtermann, A. and Søgaard (2011). "Diet, physical exercise and cognitive behavioral training as a combined workplace based intervention to reduce body weight and increase physical capacity in health care workers-a randomized controlled trial." *BMC public health* 11.1, 671.

Sandmark, H. (2014). *Orka jobba till 65?* Stockholm: Gothia Fortbildning.

SKL (2015). Sveriges viktigaste jobb finns i välfärden: Rekryteringsrapport 2018. www.skl.se

Yrkesregistret med yrkesstatistik (2013) ISSN 1654-2894, AM 33 SM 1501, SCB